

М. М. Кім

Зайнятість населення

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ – діяльність людей, спрямована на задоволення їхніх особистих і суспільних потреб. Є, як правило, осн. джерелом [доходів населення](#) та вироб. відношенням, що виражає залучення робочої сили до сукуп. праці суспільства. Від характеру та сфери зайнятості знач. мірою залежать інтереси, соц. статус, спосіб життя людини. Розрізняють заг. та екон. (продуктивну) З. н. Екон. зайнятість – участь працездат. насел. у виробництві товарів і послуг. Заг. зайнятість включає екон. З. н. (осіб, які працюють у промисловості, с. госп-ві, сфері різноманіт. послуг та ін. оплачуваних робітників), а також учнів і студентів денних серед. та вищих навч. закладів, військовослужбовців строк. служби, неоплачуваних працівники громад. організацій, осіб, які займаються домаш. госп-вом, вихованням дітей та ін. Першочерг. значення має екон. З. н. Рівень екон. активності насел. визначають у відсотках як відношення економічно актив. насел. (зайняті екон. діяльністю та безробітні) до всього насел. у віці 15–70 р., чи працездат. віці; рівень З. н. – у відсотках як відношення зайнятого насел. до всього насел. у віці 15–70 р., або працездат. віці. Регульов. ринк. економіці притаманні певні закономірності та тенденції: взаємозалежність між зростанням продуктивності праці та сталою, високодоход. зайнятістю; інверсійна (обернена) залежність між темпами екон. зростання і рівнем [безробіття](#) (закон Оукена), між рівнем [інфляції](#) і рівнем безробіття (крива Філіпса) та ін. Форми зайнятості класифікують за соц.-екон. (форми власності та господарювання, соц. склад насел.) й організац.-екон. (тривалість і режим робочого часу, характер зайнятості тощо) критеріями. У державах із ринк. економікою набуває поширення гнучка З. н. У країнах ЄС 2/3 робочої сили охоплено традиц., 1/3 – гнучкою зайнятістю. Гол. ознаки традиц. зайнятості: повний робочий день, стабільність праці, регламентування робочого часу; гнучкої – нестабільність, відхилення від норматив. робочого часу, нестандартні умови праці. Гнучкій робочій силі притаманні висока профес.-кваліфікац. і територ. мобільність. Гнучкі форми зайнятості – тимчас. робота, надомництво, гнучкий графік робочого дня, поділ робочого місця між двома робітниками, альтернатив. робочий тиждень тощо. Деякі з цих форм відносять до частк., ін. – до повної зайнятості. Такі форми діяльності дають змогу підприємцям маневрувати кількістю робочої сили, зберігати висококваліфіков. працівників у фірмі, економити на витратах на робочу силу і забезпечувати ефективність виробництва; працівникам – краще задовольняти сімейні потреби, поєднувати роботу з навч. тощо.

Однак гнучкі форми зайнятості часто є вимушеними для працівників і погіршують їхнє матеріал. та соц. становище.

З. н. в Україні має певні особливості, зумовлені ринк. трансформацією та гострою кризою в економіці 1990-х рр., серед них – великомасштабна нерегламентов. (неформал.) зайнятість (незафіксов. в угодах і неоподатковувана робота). Цей трансформац. тип безробіття проявляється у формах застій., тривалого, цикліч. структур., регресив., прихованого безробіття (примус., безоплатні відпустки, неповний робочий тиждень) та ін. Характер. ознакою З. н. є низька її ефективність і доходність. За продуктивністю праці Україна відстає від країн ЄС у середньому в декілька разів, зокрема від Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини – вдвічі. Низька ефективність праці та менший рівень зайнятості, порівняно з розвиненими країнами Заходу, зумовлюють суттєве відставання за рівнем життя. Згідно із даними Доповіді ООН про розвиток людини 2010 Україна посідає за Індексом розвитку людського потенціалу 69-е місце із 169-ти країн світу завдяки високому рівню освіти, проте за виробництвом валового національного доходу на одну особу (6535 дол. США) відстає від Німеччини, Франції та Великої Британії у понад 5 разів, від Чехії та Словаччини – понад 3 рази, Польщі та Угорщини – 2,7 рази. Випереджають Україну і РФ (15 258 дол. США), Білорусь (12 926), Казахстан (10 234). Відтак гол. завдання у сфері З. н. – досягнути високоефектив. та високодоход. зайнятості на основі модернізації економіки, оновлення робочих місць. Модель цивілізов. З. н. повинна бути не тільки високопродуктив., але й регульов. та вільно обраною. При цьому необхідно враховувати сучасні тренди зайнятості: підвищення рівня екон. З. н. у ЄС, США і Японії, особливо у жінок і літніх людей віком 55–64 р. (їхня зайнятість 1996–2008 зросла від 36 до 46 %), збільшення частки зайнятих неповний робочий час переважно серед жінок (у середньому в ЄС 20 год. замість 41). Гол. причиною цих змін є не матеріал. фактор, оскільки вони найбільш поширені у високорозвинених країнах (Скандинавії, Нідерландах, Швейцарії, Німеччині, Великій Британії), а, ймовірно, прагнення літніх людей до самореалізації.

Рекомендована література

1. Ким М. Н. Трудовой потенциал: формирование, использование, управление. Х., 2003;
2. Економіка праці та соціально-трудоі відносини: Підруч. К., 2009;
3. Экономика труда. Москва, 2009.

Бібліографічний опис:

Зайнятість населення / М. М. Кім// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-15396>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).